

ДНЕВНИКЪТЪ

(стенографически)

на

II-то обикновено Народно Събрание.

(Втора Сесия)

LXV ЗАСЪДАНИЕ, ПЕТЪКЪ 24 ОКТОМВРИЙ 1880 ГОД.

(Подъ председателството на Г-на Сукнарова. — Начало въ 1 часъ послѣ пладнѣ).

Председатель: (Звъни); Ще се чете списъка на депутатитѣ.

Секретарь Коевъ: (Чете списъка.) Въ миналото засѣдание отсъстваха: Христо Стояновъ, Митрополитъ Мелетий, Иванъ Доспевский, Расолковъ, Цеко Вълчовъ, Атанасъ Каракашовъ, Симиловъ, Нино Петровъ, Климентъ Браницкий, Османъ Ефенди, Никола Недѣлковичъ, Кирковъ, Мехмедъ Ибрахимовъ, Г. Геровъ, Бекиръ Хасанъ Ефенди, Митрополитъ Григорий, Г. Цанковъ, Ниязи Бей, Тефикъ Бей, Тодоръ Станчевъ, Атанасъ Костовъ, Кънчо Жекъвъ, Димитръ Бърневъ, Ахмедъ Ефенди, Костаки Буюклу-оглу, Василъ Поповичъ, Хафусъ Билялъ, Ахмедъ Идризъ-оглу, Михалаки Колони, Симеонъ Митрополитъ Преславский, Тодоръ Икономовъ, Д-ръ Радославовъ, Петръ Черневъ, Никола Стойчовъ, Никола Десевъ, Тома Кърджиевъ, Стоилъ Поповъ и Димитръ Мантовъ.

Председатель: Отъ 172 представители 51 отсъствуватъ, 121 присѣствуватъ; повече отъ половината. Засѣданието се открива. Има да положи клетва новоодошлий депутатъ Калчо Симеоновъ. (Калчо Симеоновъ дава клетва).

Председатель: Ще се чете LXIV дневникъ.

Секр. Даневъ: (Чете LXIV дневникъ).

Председатель: Има ли нѣкой да забѣлѣжи нѣщо върху LXIV дневникъ?

Тодоровъ: Азъ като попитахъ Г-на Министра, да ли се е запазилъ 109-ий членъ на Конституцията прибавихъ, че на единъ законопроектъ стои княжеска заповѣдъ, на другъ я нѣма.

Д-ръ Минчовичъ: (Иска да говори.)

Председатель: Върху дневника има ли нѣкой да забѣлѣжи.

Даневъ: До колкото азъ помня г. Тодоровъ не каза това, но може това да се поправи отъ стенографически протоколи и ако той има право ще се поправи и въ нашитѣ протоколи.

Тодоровъ: Азъ твърдѣ добръ зная, че съмъ го казалъ; ще се види въ стенографическитѣ протоколи, да ли е така.

Председатель: Както знаятъ почитаемитѣ Г-да депутати, изборътъ на г. В. Радославова отъ Ловченската околия остана висящъ, защото нѣмаме оригинални протоколи. Сега тѣ пристигнахъ и ще се прочетатъ.

Секретарь Коевъ: (Чете отношението отъ окръжния съвѣтъ и дневника).

Окръжний Управит. Съвѣтъ.

№ 2514, 21 октомврий 1880 г. г. Ловичъ.

Господину Предсѣдателю на

Народното Събрание въ г. София.

Съгласно съ предписанието на Ловчанския Окр. Началникъ отъ 6-ий Май подъ № 824, и въ допълнение рапорта на съвѣта отъ 27 Май подъ № 966, честь има да Ви представи при настоящий Дневникътъ по избиранieto допълнителния представител за II-то Обикновено Народно Събрание.

Предсѣдатель: Д. Н. Пашковъ.

За членъ секретаръ: В. Ионковъ.

Дневникъ на I-та избирателна Околия въ г. Ловечъ по избиранieto на народнитѣ представители за Обикновенното Нар. Събрание.

Днесъ двадесетъ и петий Май хилядо и осмстотинъ и осмдесета година часътъ по деветъ преди пладнъ въ изпълнение на Указа № 178 на Негово Височество Българскій Князь Александръ I-ий и съгласно съ Временниятъ Правила за избиранieto на представители за Първото Обикновено Народно Събрание надзирателътъ на Събраниято Димитръ Н. Пашковъ, предсѣдатель на Ловчанскій Окр. Управителенъ Съвѣтъ, предложи на събравшиятъ се народни избиратели да си избератъ по винегласие (чл. 8 на Вр. Правила.) бюро, което и стана. За предсѣдатель на бюрото се избра Христо Христовъ; членове: Пенчо Тодоровъ, Маринъ Ивановъ, Д. Браняковъ и Коста Мариновъ; за писари: Иванъ П. Петровъ и Матей Ивановъ.

Слѣдъ това се пристъпи до приеманieto на бюлетинитѣ, за които предварително (споредъ чл. 12 на Вр. Пр.) се приготви кутия, запечатана съ печата на надзирателя и слѣдъ като се събраха всичкигъ бюлетини, отвори се кутията въ присъствието на нѣколко избиратели и се намѣриха въ нея 122 бюлетини. Слѣдъ като се преглѣдаха всичкитѣ бюлетини на една масса, авиха се за кандидати слѣдующитѣ лица:

Василь Радославовъ съ 81 гласа.

Миланъ Радивоевъ „ 20 „

П. Тодоръ Мишаковъ „ 8 „

Михаилъ Димчевъ „ 4 „

Отъ тия кандидати най-много гласове получи Василь Радославовъ.

Вѣрността на настоящий дневникъ удостоверяваме съ подписитѣ си.

Предсѣдатель: Христо Христовъ.

Членове: { Пенчо Тодоровъ,
Маринъ Ивановъ,
К. М. Караконовъ.

Писари: { Ив. П. Петровъ,
Матей Ивановъ.

Надзирателъ Д. Н. Пашковъ.

Предсѣдатель: Въ такъвъ случай давамъ на вотирание за окончателното приемане на Г-на В. Радославова, като депутатъ. Приема ли Нар. Събрание Г-нъ Радославова за законноизбранъ депутатъ отъ Ловчанската градска околия? (Приема.) Който го не приема да си дигне ржката. (Никой не дигна). На дневний редъ е избиранieto на комисия за четения законопроектъ, за църковното управление въ Българското Княжество.

Д-ръ Минчовичъ: Почитаеми Г-да представители! Да пристѣпимъ да избираме комисия, която ще да разглѣжда законопроекта за черковното управление въ княжеството, азъ мисля, че ние трѣба по напредъ да разсѣдиме, да ли трѣба да разискваме и удобримъ този законопроектъ, или не. По моето скромно мнѣние, този въпросъ е отъ толкова голѣма важность, той е тъй тѣсно свързанъ съ най жизненнитѣ интереси не само на княжеството, но и на всичкий българскій народъ, щото ние трѣба да промислимъ зрѣло, преди да се произнесемъ окончателно за него. Признавамъ, че законопроектъ, имѣющъ за цѣль подобрението на материалното положение на българското духовенство, е една необходима въниюща нужда на княжеството; и азъ несъмъ никакъ противъ на единъ законопроектъ, който има таквази благодѣтелна и народополезна цѣль, защото съмъ увѣренъ, че чрезъ подобрението на материалното положение на това духовенство, може да се възпита и образува и селското население. (Единъ гласъ: и градското.) — За това азъ бихъ приелъ и одобрилъ този законопроектъ, ако бѣше той изработенъ съ съгласнето на черковната духовна власть на Българската Черква. Но за жалость азъ виждамъ, че това съгласие и одобрение несществува. Това се подтвърждава отъ кореспонденцията, която е ималъ г. Министръ на външиятъ работи и исповѣданията съ Главата на нашата Черква. На чело на този законопроектъ стои 39-ий членъ на конституцията, — този основенъ камѣкъ на княжеството, на който сме се заклели тържественно, че ще го пазимъ. Този членъ е толкова ясень, щото неможе по никакъвъ начинъ да му се отдаде друга смисль, освѣнъ оная, която му приписва Търновското учредително събрание. Той ни показва поведението, което трѣба да държимъ въ този деликатенъ случай. Този членъ гласи тъй: (Чете го).

„Българското княжество отъ черковна страна, като съставлява една нераздѣлима часть отъ Българската църковна областъ, подчинява се на Св. Синодъ — Върховната духовна власть на Българската Черква, дѣто и да се намира тая власть. Чрезъ послѣдната, княжеството съхранява съединението си съ Вселенската Восточна Черква въ всичко, що се отнася до догмитѣ на вѣрата“. — Ще каже, че ние подданицитѣ на това княжество, трѣба да се подчиня-

ваме на сжщата тѣзи власт. Слѣдователно ние вѣрни и покорни чада на тѣзи Българска Църква нѣмаме никакво право да обсеждаме и одобряваме законопроектъ, който се касае за тѣзи Българска Църква, безъ съгласието на Главата на тѣзи Църква. (Гласове: не е право.) Оставете ме да свърши, послѣ можете де ме оборите. Защото ако постѣнимъ другояче, ще подкопаемъ авторитета на Църквата и ще нарушимъ Конституцията. Тогава какво значение ще има тѣзи Конституция, като тѣй често привикнахме да я нарушаваме? (Гласове: на предмѣта! Предсѣдателътъ звъни.) и какво уважение ще иматъ нашитѣ братия Тракийци и Македонци къмъ тѣзи многострадална Църква? какъвъ авторитетъ ще има тя предъ другитѣ черкви и иновѣрни, когато ние представителитѣ, цвѣтътъ на българския народъ, не я почитаме и уважаваме? — Ние ще принесемъ единъ страшенъ ударъ на единството на тѣзи Църква, която е едничката свръзка за единството на нашия милий народъ. Азъ съмъ твърдѣ увѣренъ, че нѣма никога да упростимъ на оновова, който би се осмѣлилъ да се домогва до това разѣединение. Менѣ е чудно, какъ е възможно, щото едно високопоставено лице, което въ Търновското Събрание тѣй ревностно и живо защищаваме единството на тѣзи Църква, да предлага единъ законопроектъ, който разсѣква това единство. За потвърждение на това, ще прочета сжщитѣ ония думи, които той изрѣче въ Търновското Събрание въ защита на това единство. (Чете отъ Търновския 14 дневникъ думитѣ на Г-на Цанкова, на 77 страница: „частъ е друго, а зависимостъ друго. Тукъ трѣба да се каже, че има свръзка, а съ свръзка, разбиямъ подчинение на една по-малка частъ къмъ друга по-голяма“). Пакъ по на-долу казва, като настоява на първото: „че тѣй може да се редактира само тогава, когато една частъ е зависима отъ друга.“ Пакъ на другата страница 79-та г. Цанковъ, „невижда страхътъ, който има Н. В. Пр. Григорий“; да не би сношенията и свръзскитѣ, които сега сжществуватъ да се разстроятъ, „църквата ще си направи устава, а събраието ще преглѣда и утвѣди“, заключи г. Цанковъ.

Обръщамъ вниманието на Г-да представителитѣ именно върху тѣзи думи на г. Цанкова. Може би, г. Министръ на исповѣданията да е убѣденъ, че този законопроектъ пенарушава правилата на Църквата и че не е противенъ на Конституцията, защото се основава на устава, изработенъ отъ едно събрание на Висшето Духовенство въ Княжеството. Но азъ ще възрази, че ако би билъ съставенъ отъ Висшето Духовенство, то той не е съставенъ отъ Св. Синодъ. Слѣдователно този законопроектъ, основанъ на устава, изработенъ отъ това събрание, не би станалъ съ одобрението на този Синодъ; за това

трѣба да се счита за незаконенъ и противо-конституционенъ. Но освѣтъ това ако ние напървимъ тѣзи глупава и неопростима погрѣшка да одобримъ този законопроектъ, ние ще туримъ Княжеското Правителство въ твърдѣ трудно и безисходно положение; защото каквито сгодни мѣрки и да употреби оно за полаганieto въ дѣйствиe на тоя законъ, това полаганie ще бѣде невъзможно. Азъ съмъ твърдѣ увѣренъ, че славата на Българ. Църква, основана на неоспорими права, нѣма да признае единъ проектъ, изработенъ отъ една власт чужда, на която не сж дадени тѣзи права; тя ще се противи на изпълнението на този законопроектъ, ако Правителството да употреби и груби сили. Отъ това какво ще произлезе? — Борба и стѣлкновение между Княжеското Правителство и Върховната власт на Българската Църква и тѣзи борба ще има гибелни и лоши слѣдствия не само за ново-създаденото Княжество, но даже за цѣль българский народъ, защото ще се разврати това Княжество и този народъ ще се опрости чрезъ това. Признавамъ, че при всичкитѣ мои доказателства и доводи, приведени съ цѣль да убѣдя Г-да представителитѣ предъ едно настроенно болшинство, моя гласъ ще остане въ пустинята. Но като представителъ на българския народъ считамъ за своя длѣжностъ да защищавамъ тѣзи Църква, тѣй несправедно оскърбена и унижена и тѣзи Конституция, тѣй нарушена. (Гласове: не е тѣй!) Защото найпослѣ ще бѣдемъ ние отговорни за дѣлата си предъ потомството и историята — самия безпристрастенъ сѣдия. Азъ като се основавамъ на всичкитѣ горѣизложени причини, настоявамъ да се отхвърли този законопроектъ; защото е противенъ на слѣдующето: 1-о ние си присвояваме право, което не принадлежи намъ; 2-о ние подкопаваме авторитета на Българската Църква; 3-о ние опростиаваме и растураме единството на тѣзи Църква; и 4-о ще нарушимъ Конституцията. (Нѣколцина ржкоплескатъ).

Михайловский: Господа! Предмѣта, който подлежи на разискване въ Народното Събрание има за насъ може би само историческа важностъ, при всичко, че другитѣ народи много сж теглили отъ тѣзи въпроси. Господинъ предговоривший малко остана да ме расплаче, както и васъ, съ своята еремияда (ржкоплескание). Дѣ е страхътъ и опасността? — Въ какво състои въпросътъ? Съставилъ се е единъ законопроектъ отъ Министерството на Исповѣданията за Църковното Управление въ Българското Княжество и се предлага на Народното Събрание на разискване. Искатъ да ни кажатъ, че Народното Събрание не било компетентно да издава законъ за подобно нѣщо, че то било противно на вѣрата ни. Но трѣба ли да доказваме, че такъвъ единъ законъ не се касае никакъ до основитѣ си-

рѣчь до догмитѣ на вѣрата и че Църковното Управление е съвсѣмъ друго нѣщо? Що е църква? Църква е, господа, събрание на вѣрнитѣ, или както се казва всячкото християнско изпълнение; и законопроектътъ безъ да се касае никакъ до догмитѣ има за цѣль да опредѣли правата и обязанноститѣ както на духовенството, тъй и на мирянитѣ въ разнитѣ случаи на външния ни християнски животъ. Отъ туй слѣдва, че Църковното Управление трѣба да се уреди отъ цѣлото християнско изпълнение, а не да му се наложи само отъ страна на духовенството. Народното Събрание като представител на цѣлото население въ Княжеството и въ качеството си на законодателно тѣло, То ведно съ Господаря на държавата сж единственитѣ компетентни власти да създадатъ законъ за Църковното Управление въ Княжеството, както и по другитѣ правителствени учреждения (удобрение).

Че свѣтската власть е приемала главно участие въ урежданieto на Църковното Управление, се свидѣтелствува отъ самата история на много народи. Първиѣ християнски Императоръ Константинъ Великий преди още да приеме свѣтото кръщение, като бѣ още язычникъ, предсѣдателствоваше на първиѣ Никейский Вселенский Съборъ и изрѣче тѣзи многозначителни думи на събранитѣ тамъ епископи: „вие сте епископи на вжтрѣшната Църква, а азъ съмъ епископъ на външната Църква“ — сирѣчь на Църковното Управление въ Държавата. Той имаше голѣмо право да имъ направи тѣзи забѣлѣжка, защото именно отъ тогава почена висшето духовенство да искава своето славолѣбие и властолѣбие, която страсть се разви въ него още повече въ послѣдующитѣ вѣкове и искаха да съставляватъ отдѣлна и независима власть въ държавитѣ. Византийското духовенство, въ надѣжда да получи широки привилегии и власть върху християнитѣ, улесни на Фатихъ Султанъ Мехмедъ завоеванието на Цариградъ.

Но на предмѣта: защо толкозъ упорити се показватъ членовѣ на нашето висше духовенство къмъ урежданieto на Църковното ни Управление? Представената тукъ корреспонденция е съвършенъ скандалъ на каприциозни претенции. Мислятъ, че иматъ работа съ бившитѣ екзархийски свѣтници, а не съ правителството на една правилна държава. Ако туй е отъ ревностъ за вѣрата, то най-първо трѣба да си напомнятъ за изпълнение 51-то апостолско правило и много друго и да не приематъ мирски служби и попечения подъ страхъ на каноническо извержение. (Ржкоплекание.)

На 1878 год. свѣтътъ на Императорский Комиссаръ направи постановление и отмѣни владичнината и тури владичитѣ подъ заплата. Тогава висшето духовенство не подигна гласъ и не каза, че

туй не е работа на свѣта, но мълчеше. Мълчеше отистина, защото имъ се назначиха щедри заплати, по 14000 фр. Днесъ когато Правителството на Негово Височество счете за потрѣбно да промѣни за църковното благоустройство, за благосъстоянието на свещенството, за благолѣпието на Божиитѣ храмове, за цѣлесъобразното поставяние на мѣнастиритѣ и духовнитѣ училища, и представи на Народното Събрание законопроектъ за постигванието на църковното ни благоустройство, висшето наше духовенство единогласно възстава противъ тѣзи благодѣтелни намѣрения и протестира: „non possumus“ дума то и мисли, че има предъ себѣ си нѣкои биготи, които ни отъ вѣра познаватъ, ни отъ черковно управление.

Въ Търновското Учредително Събрание азъ предвидѣхъ и предложихъ тогава да се тури нашето духовенство подъ условията на другитѣ неправославни иновѣрни духовенства, сирѣчь сношенията на нашето духовенство съ Началството му и обратно да ставатъ чрезъ Министерството на Исповѣданията, защото иначе ще бунтуватъ народа, като сж безъ контролъ и ще правятъ смущения, защото познаватъ колко черковнитѣ распри сж люти. То не стана тогава, като се забѣлѣза въ протоколитѣ, че по този предмѣтъ ще стане особенъ законъ, който законъ подлежи днесъ Народното Събрание да изработи върху представения законопроектъ.

Ние мирянитѣ не странимъ и не враждуваме противъ нашето духовенство; ние искаме да го обичаме и уважаваме като наше и отъ насъ. Почитаме го и искаме да поддържимъ достолѣнието му въ обществото, да се грижимъ за неговото прилично обдържане, а за туй именно е потрѣбенъ единъ законъ, въ който да се начертаятъ правата и обязанноститѣ му.

Като не влѣземъ днесъ въ съдържанието и обсъжданieto на законопроекта, предлагамъ на Народното Събрание да отрѣди една комиссия отъ двама архиереи, двама свѣщенници и четирма миряни депутати да преглѣдатъ и преработятъ предложения законопроектъ, споредъ познанията си и съобразно съ църковнитѣ правила и общеприети обичаи и да представятъ дѣлото си предъ Народното Събрание за окончателенъ законъ на Църковното Управление. (Удобрение).

Бурмовъ: Най-първо азъ ще помоля Събранието, да ме изслуша безпристрастно и безъ да ме прекъсва. (Шумъ). Считамъ за длъжностъ, Г-да, най-напредъ да протестирамъ като християнинъ, като българинъ и като членъ на Църквата, противъ хулнитѣ думи, които изрѣче Г-нъ Михайловски срѣщу нашето духовенство, отъ трибуната на Н. Събрание. Г-нъ Михайловски можеше въ едно частно събра-

ние да говори каквото ще върху нашето духовенство, но никакъ не, Г-да, да хвърли такива укори върху него отъ тая трибуна. (Гласове: не е истина!) Азъ моля Събранието, да не ме пресича. Вие търпяхте хулитъ върху духовенството ни отъ трибуната на Народ. Събрание, въ което има депутати отъ разни вѣроисповѣдания. (Гласове: не е така!) Нито единъ не може да каже, че не е така. А менъ, който искамъ да дигна гласъ, да искажа единъ протестъ на тия хули, вие искате да ме въспрете. Това не е справедливо. (Шумъ). Може би духовенствата на другитъ народи да сж имали тенденции противни на държавата и да сж заслужи нѣкакви укори, но колкото за духовенството на българския народъ, то всѣкога е вървело съгласно съ народа, (Славейковъ: само сега не!) и се е грижило за неговото добро. Ние има много да благодаримъ на Църквата, за нейнитъ благодѣяния направени намъ особено въ тѣжкитъ времена, презъ които премина народътъ ни подъ турското иго. Това казано, ще пристѣпя да кажа нѣколко думи върху самия предметъ на разискванието, а именно върху законопроекта, който се предложи за обсъждане въ Н. Събрание. Азъ ще говоря по едно чисто убѣждение, а не водимъ отъ духа на нѣкоя партия. Това казвамъ, защото виждамъ, че нѣкои си не сж расположени да ме слушатъ. Повтарямъ пакъ, ще говоря по моето чисто убѣждение. (Гласове: съгласни, веселостъ.) Това е вече подигравка! (Предсѣд.: звъни.) Г-да, като не ми давате възможностъ да говоря, вие докарвате срамъ на Народното Събрание. (Предсѣд.: моля ви, никой ви не въспира. Продължавайте!) На всѣка дума ми отговарятъ, . . . (Обръща се къмъ единъ депутатъ: правете си бѣлѣжка, а послѣ можете да ми отговорите. — (Веселостъ, шумъ.)

За черковното управление въ българското княжество имаме единъ законопроектъ, който не носи никакъвъ подписъ. Ние чухме обаче отъ г. Министра на исповѣданията, че тоя, който го предлага и ония въ Народното Събрание, има за това одобрение отъ Н. Височество. Това одобрение означено върху проектътъ ние не виждаме, както трѣбаше да стане, но вѣрваме г. Министра на Исповѣданията, когато ни казва, че внася проектътъ си съ Княжеска заповѣдъ. Питамъ сега: има ли право г. М-ръ да внесе отъ себѣ си единъ законопроектъ за църковното Управление въ българското княжество? Има ли сирѣчь той право отъ само себѣ си да напише и внесе въ Народното Събрание правила, като: колко архиереи трѣба да има въ Църквата на българското княжество? колко митрополити трѣба да за сѣдаватъ въ Синодътъ отъ страна на българ. княжество, какви трѣба да бждатъ манастиритъ, каква цѣль тѣ трѣба да иматъ, кога трѣба нѣкой да се покалугери и като се покалугери, кога трѣба да стане свещеникъ

и проч? Да напише такива правила М-ра на Исповѣданията и да иска да ги внесе въ Н. Събрание е все едно, каквото единъ мирянинъ да поиска да служи литургия. (Единъ гласъ: не е все едно!) М-рътъ на исповѣданията не е служителъ на църквата; той е М-ръ на държавата. (Единъ гласъ: на предмета!) Като М-ръ на държавата той има за първа обязаностъ да глѣда, щото никоя вѣроисповѣдна община съ своя уставъ да не вреди на интереситъ на държавата. Втората му обязаностъ е да служи като органъ на държавата за покровителството, което тя дава първо на Господствующата Църква и второ на всички други вѣроисповѣдни общини. А да пише правила за църковното управление съ цѣль да ги въведе въ Н. Събрание, за да ги То одобри, това не влиза никакъ въ кръга на неговитъ дѣйствия. Ще прибавя още, че такова нѣщо не е позволено не само на единъ м-ръ, за когото може да се мисли, че не знае добръ църковнитъ правила, но нито на м-ръ, който е посветилъ всичкий си животъ на служба на Църквата, който специално се е приготвлявалъ за тая служба и който е далъ доказателства на голѣма преданостъ къмъ Църквата. Даже такъвъ единъ м-ръ, Г-да, нѣма право да внася отъ само себѣ си законопроекти за църковното управление. Ще кажа повече, че М-ра и да е владика, както имаме преди малко такъвъ министръ, пакъ нѣма това право, защото той дѣйствова като м-ръ, а не като владика. Не трѣба да забравяме качеството и званието, въ което всѣкий може да дѣйствова.

Но ето че Министерътъ направилъ нѣщо, което не трѣбало да направи, и внесълъ отъ себѣ си единъ законопроектъ за църковното управление въ Народното Събрание. Питамъ сега: можели Н. Събрание да разглѣдва такъвъ единъ законопроектъ? Неможе, защото ние сме събрани тука като граждани, като депутати на гражданетъ и сме събрани да рѣшаваме държавни въпроси. Това е наше качество. И споредъ това ние тука неправилъ никаква разлика между християни, мохамедани, между православни, лютерани и католици. Ние сме депутати на гражданитъ; събрани сме тука за държавни, а не за църковни въпроси.

Църквата и държавата сж двѣ нѣща съвсѣмъ различни. Църквата е едно учреждение религиозно, божественно; тя има цѣль не земна, а небесна; тѣзи цѣль е религиозна, то е възпитание на човѣкътъ за достижение блаженство на другия свѣтъ. Срѣдствата съ които дѣйствува Църквата сж тоже духовни.

Държавата напротивъ е учреждение човѣческо и има за цѣль земното благоденствие. Срѣдствата, които тя употрѣблява за тѣзи цѣль, сж тоже земни и вещественни; и споредъ това какъ могатъ ония,

които сж призвани и събрани безъ различие на вѣра за управление държавата, да зематъ на себѣ си ролята на устроители на църквата. Но нека рѣчемъ, че ние макаръ да нѣмаме такова качество, пристъпихме да устрояваме Православната Църква; какво ще излезе отъ това? — Ще излезе, че 20 или 30 депутати мохамедани ще даватъ гласа си за въпроси както тия: бива ли или небива да има 3 или 4 митрополита отъ страна на българското княжество въ Екзархийский Синодъ? Бива ли или небива да има пълна сила членътъ на Екз. Съвѣтъ за обязаноститѣ на архиереитѣ? Бива ли или небива да съществуватъ калугери? — Мохамеданитѣ сами ще се почудятъ, ако имъ предложимъ да разсждаватъ върху такива въпроси. Ние можемъ да се раздѣлимъ на двѣ страни и отъ тия двѣ страни едната да има 10 гласа повече отъ другата и тия 10 гласа да сж на мохамеданитѣ; тогава мохамеданитѣ съ своитѣ гласове ще дадатъ рѣшение на църковнитѣ въпроси.

Такива нелепости ще излезатъ, ако ние се втурнемъ сами въ областта на църквата, като забравимъ миссията, която имаме за църковнитѣ работи. Биватъ църковни събрания, и когато на такива събрания не се позволява да разгѣждатъ държавни въпроси, то какъ ние ще си позволимъ да разгѣждаме църковни въпроси, като сме представители собствено на държавата, а не на църквата?

Ние тукъ влизаме въ тѣзи ограда съ съвършено отвлечение отъ това, кой отъ какво е вѣронсповѣдание; и това е право, защото ние сме събрани тука като граждани на една и сѣща държава и за дѣла държавни, а не църковни.

Но нека да рѣчемъ, че Нар. Събрание не ще да слуша нищо и се втурне въ областта на църквата и че То разгѣжда църковния въпросъ, когато То така сѣщо не е компетентно да разгѣжда, както не е компетентенъ напр. единъ гражданинъ, който безъ да е назначенъ отъ надлежната власть за сѣдия, би отворилъ бюро да сѣди хората. Както рѣшенията на такъвъ единъ сѣдия нѣматъ никаква сила, така и законътъ поставенъ отъ васъ за църковнитѣ работи, не ще да има задължителна за църквата сила.

Но нека да рѣчемъ, че никой не ще да земе въ внимание тая нелепостъ и че Нар. Събрание пристѣпи да разгѣжда законопроектъ, който ни е представенъ сега. Какво има да излезе отъ това? Има да излезе, Г-да, както забѣлѣжи и предговоривший Г-нъ Д-ръ Минчовичъ, нарушение на Конституцията, защото законопроектъ не ни се предлага съ съгласието на надлежната власть, която е органъ на църквата. Азъ нѣма да четъ повторително членътъ на Конституцията, който налага обязаностъ на Княжеството да се покорява въ църковно отношение на Св. Синодъ, като на върховна духовна

власть на българската Църква. Споредъ този членъ ние сме длѣжни, когато Св. Синодъ искаже своето мнѣние за единъ църковенъ въпросъ, ясно и изрично да му се покоряваме, защото инакъ ще стане явно нарушение на Конституцията. Но ние сега виждаме, че представителятъ на Църквата и Висшето Духовенство не сподѣлятъ мнѣнието на министра и не одобряватъ неговия законопроектъ. Но нека рѣчемъ, че ние не зехме въ внимание нито даже Конституцията и почнахме да разгѣждаме този законопроектъ. Съ какво ще оправдаемъ нашето поведение? намираме ли се ние въ такива обстоятелства, въ които става необходимо разгѣждането на законъ за църковни работи, въ такива като нашето събрание безъ съгласието на църквата?

Видѣхме ли отъ страна на нашето духовенство нѣкои си противодържавни стремления, нѣкои си дѣйствиа за подкопаване държавата и за вреда на гражданитѣ, че се принудихме да земемъ нѣкои мѣрки противъ това? Такова нѣщо не е било у насъ. Въ други мѣста държавитѣ сж земали нѣкои си мѣрки противъ духовенството на Католическата Църква; но има голѣма разлика помежду обстоятелствата, въ които сж се намирали тия държави и обстоятелствата въ които се намира нашата. — Германското правителство напирмѣръ се принуди да земе такива мѣрки; но защо? Защото въ Германия имаше една силна партия въ духовенството, която съчувствуваше на враговетѣ на германското единство. Германското правителство бѣше обязано да земе нѣкои мѣрки противъ тая партия, която можаше съвсѣмъ да разстрои единството на Германия, достигнато съ толкова голѣми жертви. Но у насъ, Г-да, такова нѣщо нѣма. Нашето духовенство е покорно. То нѣма никакви стремления противъ държавата, то се труди такожде да съдѣйствува за нейното благоденствие. Но нека рѣчемъ, че не щемъ да вземемъ въ внимание, нито че нѣмаме качество като депутати на държавата да разгѣждаме въпроси, нито че нарушаваме Конституцията, нито най-послѣ че нѣма никаква нужда да се разгѣжда отъ насъ единъ църковенъ законопроектъ безъ предварителното съгласие на Църквата.

Г-да, вие пристѣпвате да разгѣждате единъ законопроектъ, който се касае до устройството на Екзархията. Съ какво право? Вие частъ отъ Екзархията се завземате да разгѣждате нейний уставъ и си присвоявате нѣкои особенни привилегии, безъ да имате съгласието и на другитѣ части отъ Екзархията, поне въ лицето на представителитѣ имъ? Съ това вие разваляте съюзътъ, който е съществувалъ до сега между насъ и другитѣ части на Екзархията; защото вие не сте ги питали да ли тѣ прпематъ измѣненіята, които вие правите въ уставътъ на

Екзархията и ще ли сж тѣ съгласни да ви припознаватъ като частъ на Екзархията слѣдъ тия измѣнения. Вие правите единъ законъ за васъ, за частъ — и искате да го наложите на цѣлата Екзархия. (Гласове: лъжете). Вие сте частъ, а частъта не може да прави законъ за себѣ си и за другитѣ части на цѣлото безъ съгласието на цѣлото. (Гласове: може.) Може да се подигне и друга нѣкоя частъ и да иска и тя да направи особенъ законъ, тогава гдѣ остава общата свързка? Тая свързка се завардва въ такива случаи само съ предварителни споразумѣния между една коя да е частъ на цѣлата Екзархия.

Азъ обръщамъ вниманието на Г-да народнитѣ депутати върху тоя въпросъ. Една частъ отъ коя да е община или общество не може да си направи самоволно свой законъ, ако иска да остане свързана съ другитѣ части на общината или на обществото. Единъ градъ напиримѣръ отъ Княжеството не може да си направи особни правила, безъ да се споразумѣе съ другитѣ части на Княжеството, чрезъ неговитѣ органи и безъ да се види намиратъ ли се тѣ за удобни да се въведатъ, или не и вредятъ ли, или не държавното единство.

Но нѣка рѣчемъ, че Нар. Събрание не рачи да вземе въ внимание ни единъ отъ всичкитѣ тия доводи противъ разгледването на законопроектъ. Какво добро ще излѣзе отъ това упорство? Въ краткото време, което се измина отъ както Г-нъ Министръ има тѣзи не толкова щастлива мисль да почне да устроява Църквата, въ това време, както виждаме, Г-да, отъ самата Корреспонденция, която ни се раздаде отъ него, възникна на всѣкъдѣ една борба помежду духовенството на Българската Църква и новороденото правителство на Българското Княжество. До колко бѣше въ време да се предизвика такава една борба въ една държава, която туку що се явява на свѣта и на която предстоятъ толкова задачи и то сръщу Църква, която всякога е служила като поддръжка на народа, оставямъ Г-да, на вашето благоразумие и на ваштъ патриотизмъ да сждите.

Ако ние съ встѣпването въ областъта на Църквата, почнемъ да разгледваме този законопроектъ, то борбата, която сега е още малка и въ зачатото си, ще се увеличи и ще стане много по-голяма. Тя ще обрне държавата сръщу Църквата — гражданитѣ сръщу гражданитѣ. Видѣхме примѣри на такъвъ раздоръ въ миналото време, когато движими отъ желание да се сдобиемъ съ народно духовенство, се подигнахме сръщу гръцкото. Ние знаемъ, какъ даже тогава за единъ владика се раздѣляха гражданитѣ на двѣ партии и се гоняха като върли неприятели. Вие помните, че когато въ българскитѣ народъ се подигна черковнитѣ въпросъ, който се почена съ пждение гръцкитѣ владии, нѣкои отъ българитѣ теглеа за владичитѣ, ако и да бѣха тѣ гръци и про-

тивници на народа. Толкова повече ще се появи раздоръ и борба сега, когато духовенството има на своята страна всичката правда, а държавата всичката кривда. Време ли е да се дига такава борба сега, когато имаме предъ себѣ си толкова задачи по държавната частъ? Повтарямъ: нека ваший просвѣтенъ патриотизмъ сжди.

Но нѣка рѣчемъ, че и това съображение нѣма никакво дѣйствие върху Нар. Събрание и че то пристѣпи до разгледването на законопроекта. То ще сръбне още други родъ затруднения, защото имаме ли ние предъ очитѣ си единъ законопроектъ въ пълния смисль на думата? Ние виждаме въ представения намъ законопроектъ да се казва за много отъ статиитѣ на Екзархийския уставъ, че иматъ пълна сила, но какво правило се изважда за Княжеството отъ това, че тѣ иматъ пълна сила, това не се казва. Нар. Събрание ще се принуди да изразява това съ правила съставени отъ него; както да казвамъ, напиримѣръ, че съгласно съ еди-кой членъ на устава на Българската Екзархия архiereитѣ на Княжеството правятъ това и онова, постѣпватъ тѣй и тѣй. Може ли и има ли време Нар. Събрание да пише на ново църковни правила. Може ли то да извърши такова дѣло както трѣба? — Азъ невѣрвамъ тѣмъ повече, че ний имаме много дѣла, които изискватъ неотложность.

Какво виждаме още въ законопроектъ на Министрътъ? Виждаме, че въ него се излагатъ още нѣкои особенни правила върху мѣнастиритѣ, — правила, които съвършенно промѣняватъ характерътъ имъ. На мѣнастиритѣ се налагатъ нови устави вмѣсто ветхитѣ, вмѣсто ония устави, които толкова време сж дѣйствували съ постоянно удобрение отъ Църквата, не само отъ нашата, но и отъ всичката Православна Църква. Ще рѣче, че мѣнастиритѣ ще се упразднятъ, защото щомъ принуждавате едно общество да промѣни устава, да си тури друга цѣль, други правила, вие вече убивате това общество и правите ново, което не е вече онова, което съществуваше по-напредъ. Това като е така, мѣнастиритѣ могатъ да се въспротивятъ на Министерството и на държавата, даже основающе се само и само върху членътъ на Конституцията за съдружествата. Тѣ могатъ да кажатъ: нашата Конституция е припознала свободата на съдружаванieto; ние сме дружество, ако има въ нашитѣ устави нѣщо противно на държавнитѣ цѣли, на общественитѣ и нравственитѣ порядъкъ, измѣнете ги, унищожете ги; но ако въ тѣхъ нѣма нищо противно на този порядъкъ и на интереситѣ на обществото, ние искаме, въ името на Конституцията, да ни оставите тѣй както смеси. — Какво има да възрази Г-нъ Министръ на това? — Ако у насъ могатъ да се образуватъ и да дѣйствуватъ свободно нови общества,

то колко по-вече ония вѣковни общества, които сж възникнали въ най отколѣпни времена изъ благочестие и които сж всекога биле убѣжище и утѣшение въ народѣтъ ни, въ страданията и нещастията му? Манастирскитѣ общества или братства иматъ право да кажатъ: ще сжществуваме както сме си, недопускаме никакво измѣнение на нашитѣ устави. Въ нашитѣ устави нѣма нищо противно на държавата, на правственостѣта на религията. — Ако въ Конституцията е казано, че всеко дружество или общество, стига да нѣма въ неговѣтъ уставъ нѣщо противно на общественния и правствения редъ и на държавата, се състави безъ предварително позволение отъ правителството, толкова повече може по нататѣкъ да сжествува едно отколѣпно общество, което изпълнява тия условия.

Вие виждате, Г-да, колко несгодности има да се породятъ отъ разглѣжданieto на този законопроектъ, който не е належаща нужда, когато има много други въпроси, които сж належащи и искатъ колкото е възможно скоро рѣшение..

Искате да се подобри положението на духовенството? Това е твърдѣ лесно: ассигнувайте една сума или задължете една община да плаща въ единъ размѣръ плата на духовенството и работата се свършва. Оставете на Църквата свободно поприще да рѣши тя сама въпроситѣ, които се касатъ до нея; да си свика едно събрание, въ което освѣнъ нейнитѣ органи, могатъ да участвуватъ и миряне, защото както казватъ примѣритѣ отъ историята, Тя е викала въ своитѣ събрания и миряни. Въ Екзархийския уставъ се помѣнува за правата на мирянитѣ, които права Министерѣтъ сега въ законопроекта си иска да махне. При избиранieto на епископитѣ, напримѣръ, по Екзархийския Уставъ не се питатъ само свещеницитѣ, но и мирянитѣ, ако трѣба да стане нѣкоя наредба за църковни работи. Ето кой е пѣятѣтъ, Г-да, за това нѣщо. Нар. Събрание може да изрази желание предъ Г-на Министра на Исповѣданията да се приготви тая наредба. За това се учреждава една църковна комиссия, повикана нарочно за този предмѣтъ, — комиссия, която да разглѣда на широко, какво устройство трѣба да се даде на Църквата споредъ духа и правилата нейни. Изработения отъ комиссията уставъ да се преглѣда отъ Министра за да се види има ли нѣщо въ него да вреди на държавата. Като се убѣди Министерѣтъ, че уставѣтъ не нацѣрбява интересѣтъ на държавата, той го внася въ Нар. Събрание да го разглѣда и То, да ли нѣма нѣщо, което да вреди на държавата, или да подкопава правдинитѣ на гражданитѣ. Това може да направи Нар. Събрание, което е свикано за народни въпроси и нищо повече.

Ще повтора пакъ въ заключение, че ако Нар.

Събрание иска нѣщо да направи, сега именно, по църковната частъ, то най добро и най благоразумно ще бжде да направи едно постановление, което да обязва общинитѣ да даватъ на свещеницитѣ заплаща въ едѣнъ размѣръ, да рѣчемъ отъ 1000 до 2000 фр., или да ассигнува една сума за тѣзи цѣль. Нар. Събрание не трѣба сега да прави нищо повече, понеже нѣма право и не е време. По слѣдствие на това, азъ моля Нар. Събрание да не взема законопроекта на министрѣтъ за разискване, а да пристѣпни къмъ друга работа.

Браделъ: Предговоривний Г-нъ каза, да отхвърлимъ този законопроектъ: но азъ мисля, че Нар. Събрание не може още отъ сега да каже, ще ли да приеме този законопроектъ или не. Когато се внася единъ законопроектъ, тогава има първо четение; слѣдъ това той се предава на една комиссия, която да представи рапортъ на Нар. Събрание, което го разглѣжда статия по статия и гласоподава за всѣкий членъ особно. Слѣдъ това има трето четение. Ние, Г-да, слушахме сега препирни върху единъ законопроектъ, който още не е обсъденъ нито отъ комиссия, нито отъ никого. Едни говорятъ, че трѣба да се отхвърли, а други да се приеме. Но азъ мисля, че когато ще го разглѣждаме, тогава ще видимъ. Членъ 39 на Конституцията се тълкува така, че не трѣба да се подига нищо въ Нар. Събрание, което се касае за отношенията между духовенството и християнитѣ. Азъ го тълкувамъ така, че това се отнася само до догмитѣ. Впрочемъ когато дойдемъ до разглѣждане на всѣка една статия, тогава ще има поводъ всѣкий ораторъ да изрази мнѣнието си, да ли да се приеме проекта или не. А за сега трѣба да се предаде на комиссия, за да искаже и тя своето мнѣние и слѣдъ това ще доде редъ на депутатитѣ да искажатъ всѣкий мнѣнието си.

Славейковъ: Почитаемо Събрание! Азъ принавамъ до нѣйдѣ правото на думитѣ, които исказа Г-нъ Д-ръ Браделъ, че не е време сега да се разисква и да говоримъ на дълго за този предмѣтъ, но защото умишлено се предвартъ тѣзи разисквания и се предлага отхвърлянето на този законопроектъ, който е още неразискванъ и за когото още не е исказано никакво мнѣние отъ една комиссия, за туй именно искамъ да кажа нѣколко думи въ защита на законопроекта и да докажа, че е безвременно и безумѣстно предложенieto на тия Г-да отъ ораторитѣ, които искатъ да се отхвърли този законопроектъ още неразглѣданъ. Има наистина, Г-да, хора ревнителни и азъ ще кажа, че както църквата, тѣй и другитѣ учреждения дължатъ много на тѣзи свои ревнителни, които ревностно се стараятъ за поддържанieto на правата имъ; но и други ревнителни има,

за които може да каже човекът, че имъ се ревни съвършено друго отъ онова, което ужъ ревностно за-
щищаватъ и за това тѣ се приструватъ ужъ да се боятъ отъ страхъ, тамо дѣто нѣма никакавъ страхъ, споредъ
както е казалъ Пророка. Намъ тука, Г-да, ни се представиха толкова страшни работи: казаха ни, че
Вѣрата ни ще пострадае, че между насъ ще се по-
роди голѣмъ раздоръ и злоба и то отъ това, че Г-нъ
Министръ е направилъ такива едни голѣми пре-
стѣпления, като помислилъ да нареди не Църквата,
но външнитѣ отношения на народа къмъ Църквата.
Казва се, че Събранието ако би да се косне до едно
такова нѣщо, да иска да нареди своето отношение
къмъ Църквата, съ това то ще погуби и ще опро-
пасти всичкийтъ народъ; азъ не съмѣждамъ и не-
виждамъ такова нѣщо. Единъ отъ ораторитѣ съчете за
нуждно въ лицето на цѣлото Н. Събрание да каже,
че като билъ тука и сега слушалъ предговорившии, отъ
него много го заболѣло сърдцето за Църквата и за
священството. Азъ протестирамъ противъ това що
се каза, че думитѣ на по-напредъ говорившии ора-
торъ се отнасятъ противъ нашето священничество и
били докачителни за Църквата, тѣй щото искава, че
ние сме нечестиви, като сме търпѣли да слушаеме
такива думи за нашата Църква. Но, Г-да, менѣ ми
се чини, че всѣкий отъ насъ, който е християнинъ,
ще почита Църквата, която отъ люлката и до гроба
го съпровожда и никой не мисли, че съ това, що е
слушалъ, е станалъ участникъ на едно голѣмо не-
честие противъ Църквата. Разискването си е разис-
кване, а Църквата си е Църква. Намъ искаха послѣ
това да ни представятъ, че ние голѣмъ грѣхъ ще
сторимъ, ако би да приемемъ този законопроектъ, да
се разгѣда и разиска само; защото друга работа е,
ще ли го приемемъ или не. Г-нъ предговорившии
каза, че най-напредъ Г-нъ Министръ не е ималъ
право, да внася такъвъ единъ законопроектъ, а послѣ
че ние нѣмаме право, ни да го разгѣдваме, ни да раз-
искваме върху него. Каза още, че за този законо-
проектъ е имало особни църковни служители, които
да го наредятъ и да го законопоставятъ. Казва се
пакъ, че този законопроектъ, като сме се събрали
за устройството на държавата, не се касае до
насъ, понеже се отнасятъ все до църковни нѣща.
Отъ самитѣ думи на предговорившии г-на Бурмова
излиза, че Църквата е само за блаженството на онзи
свѣтъ, неотказвамъ това. Но да ви покажа нагледно
г-да, колко това въ по-нататъшното му опредѣ-
ление не издържа критика и до колко е безосно-
вно, има само едно нѣщо да кажа; ако нѣкой слу-
жители на Църквата ни кажеше: вие искате да пра-
вите това нѣщо, да наредите Църквата, но това не
е ваша работа; ваша работа е само да давате пари и
то колкото ви ние кажемъ, защото тѣзи пари, които

ще давате на този свѣтъ, сж за вашето блаженство
на онзи свѣтъ. Кой би билъ толкова малко-уменъ
да вѣрва, че паритѣ, които даваме тука, сж за бла-
женството ни на онзи свѣтъ! Азъ сжщо така ра-
зумѣвамъ това, което почитаемий ораторъ г-нъ Ми-
хайловский каза по напредъ, че догмитѣ сж друго
нѣщо и че само вѣрованието за догмитѣ се отнася
къмъ онзи свѣтъ, а не и паритѣ; паритѣ чини ми
се не отиватъ на онзи свѣтъ. (Веселостъ). Отъ това
е доста ясно, че въ представения за разгѣждане
законопроектъ, ако вземемъ да го разгѣждаме, ние
нѣма да се мѣсимъ въ работи, които се касаятъ до
онзи свѣтъ; тука чисто и ясно работата е за пари,
които трѣбватъ на този свѣтъ. (Ржкоплескание.) По-
мена се и това, че ние като частъ отъ Църквата
петрѣбало да наредимъ въобще тѣзи Църква, защото
ние не съставляваме цѣлата тѣзи **Българска Църква**.
Това нѣщо на думи се вижда нѣкакъ като правдо-
подобно, но ако дойдемъ до доказателства, на примѣри,
то ще излѣзе съвършено безосновно и даже без-
умѣстно, защото ние неискаме да развалимъ тѣзи
обща наредба на нашето църковно устройство, но
искаме да познаваме сами, именно какво участие взе-
маме въ тѣзи обща Църква. Искаме да опредѣлимъ
частнитѣ отношения на Княжеството къмъ общата Бъл-
гарска Църква. Само по себѣ си се разбира, че
щомъ напнитѣ граждански работи нестоятъ вече тѣй,
както стояха по преди, когато се установи нашата
обща Българска Църква, църковното управление у
насъ само нѣколко пѣти се е промѣнявало споредъ
обстоятелствата. Напослѣдне бѣше дошло тѣй, щото
ние трѣбаше да останемъ при онова устройство, което
ни туряше не само въ сношение, но и въ подчине-
ние на гръцката църква. Ние като българи поис-
кахме да отдѣлимъ църков. наше управление отъ
онова на Вселенската Църква и го наредихме
както за подобри виждахме, като българи; но съ това
неповредихме, мисля, нито догмитѣ, нито основитѣ на
общата наша Българска Църква. Тѣй сжщо мисля,
че ако искаме и днесъ да наредимъ частното наше
отношение като особно Княжество къмъ тѣзи обща
наша Църква, не само че имаме право, но имаме
даже и длъжностъ да го направимъ, защото ние не-
можемъ да останемъ така въ общността си, както
сме били преди устройството на Българското Княжес-
тво. Ще каже, че ние имаме това право до толкова,
до колкото се касае за тѣзи нѣща, които сж между
священничеството и между мирянитѣ; а за нѣща, които
се отнасятъ между священничеството и Бога, т. е.
догмитѣ и тайнитѣ на Вѣрата, тѣ си оставатъ не-
прикосновенни и въ тѣхъ ние неискаме и не щемъ
да се мѣсимъ. Но да разумѣваме подъ наредбата за
църковното управление догмитѣ, това щѣше да бѣде
отъ наша страна твърдѣ глупаво. Заради това ние

като не разбираме това така, то си остава за смѣтка на ония, които го казватъ. Повечето отъ предговорившиятъ оратори помиятъ това, което стана преди нѣколко години въ Цариградъ. Тамъ се събраха тоже миряни, даже съ позволения на едно иновѣрно правителство, за да наредятъ отношението на Вселенската Църква къмъ едно отъ християнскитъ нейни изпълнения — частно за насъ българитъ. Г-нъ Бурмовъ тогава не само че не бѣше противенъ, но работеше и палѣгане и той да стане това, а сега осажда това, което е одобрявалъ другъ пхтъ и което ние дѣйствително сме въ правото си и сме длѣжни да го направимъ. Нека не бѣде зазорно на предговорившиятъ, ако ние искаме да се обяснимъ и да осветлимъ Събраието, въ какво се състои работата и дали тая работа има такава важностъ, каквато се мжчатъ да ѝ дадатъ нѣкои г-да, които незнаемъ дали отъ чиста ревностъ къмъ Църквата движими го правятъ това, или за друга цѣль. Азъ тука не виждамъ служителитъ на Църквата да станатъ, за да защитаватъ своитъ права и да порицаватъ насъ като нечестиви, защото желяемъ да наредимъ малко подобръ своитъ отношения къмъ тѣхъ. — Отнесоха се много пхти до писмата, които сж се размирили между Министра на Исповѣданията и между по-главнитъ служители на нашата Църква, а неспоменаха ни единъ отъ г-да предговорившиятъ това, което тоже съдържаватъ тѣзи писма или документи и което се е вече практикувало именно това, че сжществующия и въ сила сжщия Екзархийскій уставъ е тоже народенъ отъ подобно едно мирянско Събрание заедно съ священослужителитъ. Непоменяха това, което е лвно въ тѣзи документи, че този законопроектъ се зима отъ сжщия този Екзархийскій уставъ, на който се и основава и че въ този законопроектъ не сж влѣзли никакви нововведения освѣнъ онова, което пакъ самитъ служители на тѣзи Църква сж одобрили. Това, което като пово се представя на разглѣждане на Народното Събрание, не е освѣнъ сжщото, което сжщитъ членове на нашата Църква, нашитъ владици сж обмислявали и предложили, като сж го скрѣпили съ подписитъ си и тѣхното мнѣние преджежи да разглѣдаме. Но кой е кривъ сега, ако тѣзи священнослужители сжщитъ се отказватъ да припознаятъ едно нареждане на отношенията ни къмъ тѣхъ, което сами сж одобрили и подписали. Азъ нѣма да разглѣждамъ и да говоря за това защо става тѣй, искамъ само да докажа безосновността на думитъ на тия г-да, които се мжчатъ да ни отстранятъ отъ онова, което сме длѣжни да приемемъ и да поработимъ на него като чада на тѣзи Църква.

Тѣзи господа смѣватъ неприкосновенността на Църквата — това до което ние сами не искаме никакъ да се коснемъ — съ онова, което е дѣйствително въ

нашитъ ржцѣ и искаме да се мѣсимъ. Какъ ще единъ священникъ да извършва тайнствата, това не питае ние, но колко ще му се плаща, това трѣба да питае, като глѣдаме на своята кесия. Азъ искамъ да осжществимъ тѣзи християнски пълно-православни желання и да се възстанови миръ и редъ между християнитъ и священослужителитъ. Прибавиха ни предговорившиятъ, че ще се туримъ въ една опозиция къмъ Църквата, че не сме позволявали на хора да се наслаждаватъ отъ свободата и най-послѣ че нѣмало належаща нужда за това, че е можало да си остане така и по нататѣкъ. Азъ мисля, ако има отъ насъ нѣкой вѣра въ себѣ си колкото едно просено зърно и ако има колко-годѣ почитанне къмъ себѣ си като християнинъ, той трѣба да се грижи повече за това, какъ да се неизлага вѣрата, на която принадлежи. Може би само по себѣ си ние и да не сме толкова исправни християни, но пакъ ни единъ не ще се намѣри да мисли, че ние желяемъ да се нарушаватъ добритъ отношения, които трѣба да сжществуватъ между Църквата и Държавата. Впрочемъ ние въ нашето разискание върху тия работи можемъ да не говоримъ противъ Църквата, но противъ нѣкои лица може да се каже нѣщо, защото лицата подлежатъ на критики и дѣлата имъ на разискване. Отъ това отпаданieto отъ Вѣрата и докачението на Църквата ще бѣде много по малко, отколкото остава то чрезъ тѣзи така не наредени отношения между църковнитъ служители и служимитъ отъ тѣхъ миряни. За това азъ виждамъ, че ако отлагаме отъ день на день нарежданieto на тѣзи отношения, дѣйствиата ни ще бѣдѣтъ тогава до една степенъ повече нечестиви. Ако ние немаримъ за църковното благочиние и го оставаме тѣй както си е парализирано, то ще се парализира съвършенно и нашето отношение къмъ священниците, което е толкозъ охладнѣло и не само колкото отива ще става още по хладно, но ще бѣде най-послѣ и пагубно за насъ като християни. Ако да небѣше се представилъ този законопроектъ, наша длѣжностъ бѣше да го поискаме да се представи и да поискаме да се наредимъ. Нека се небоимъ отъ думитъ, че ще направимъ нѣщо противъ Църквата или противъ священнослужителитъ на Църквата, защото законопроекта, както казахъ и понапредъ, се основава на двѣ нѣща: 1-о на екзархийския уставъ, който поддържа нашето църковно единство съ другитъ части на България, 2-о се основава на мнѣнието на нѣкои отъ нашитъ по главни священнослужители, които сами безъ никакво принуждение сж дали своя подписъ на единъ тоже законопроектъ за устройството на Църквата. Отъ тѣзи два законопроекта е съставенъ този новъ законопроектъ и азъ мисля, нече бѣде нѣщо нечестие нито противъ Вѣрата, нито противъ нѣкой другъ

П. Станчовъ: Азъ предлагамъ да бжджтъ 12 души и да се избержтъ по тайно гласуване.

Управитель на стенографическото бюро А. Безеншекъ.